

Les obres públiques i la cultura del lleure.

La cultura del lleure és una conquesta social, símptoma del desenvolupament. L'augment de la mobilitat personal i la llibertat de desplaçament permeten, cada vegada més, l'accés generalitzat a la recerca del plaer que, a Europa, té, en el gaudiment del mar i la muntanya, les polaritats d'atracció fonamentals.

Catalunya, que es troba a l'àrea d'intersecció dels moviments europeus, pot donar satisfacció a les demandes de l'oci pròpies i dels visitants d'arreu, mitjançant les infraestructures i instal·lacions de què disposa, a la vegada que s'esforça per accedir al futur ampliant la seva oferta i executant l'obra pública que respongui a la demanda quantitativa i qualitativa.

La història de la humanitat s'ha desplegat fonamentalment sobre una línia conductora: la supervivència dels individus. Tots els afanys de l'home s'orientaven al domini de la natura com a defensa i com a mitjà d'assegurar-se l'obtenció de l'aliment. L'estructura en tribus, la caça i la pesca, l'invent del foc, el de l'agricultura, la domesticació d'animals... es produeix com a conseqüència d'aquest impuls de l'espècie. Els grans moviments migratoris han estat possiblement motivats per aquesta mateixa causa: la recerca d'espais que assegurin la caça, o l'agricultura, o inclusivament unes més bones condicions climatològiques. Encara avui, una part important de la humanitat es troba encadenada a la maledicció bíblica, i ha de dedicar tots els seus esforços a aconseguir l'alimentació que els permeti d'arribar al dia següent, a l'any següent.

En l'evolució de l'home sorgeixen pobles, o grups dins dels pobles, que mitjançant la conquesta o el domini d'uns altres pobles o d'uns altres homes, o fins i tot, mitjançant una millor organització dels homes del grup, ja no cal que hagin de preocupar-se permanentment en l'obtenció de l'aliment diari, i sorgeixen unes altres activitats que, més que estar lligades a la producció, ho estan al plaer, a la diversió, a ocupar un temps alliberat de les atencions necessàries per a la supervivència.

Panem et circenses

Un esquema tan simplificat no ha tingut un desenvolupament lineal al llarg de la història, i ni tan sols ha estat uniforme en totes les societats. No obstant això, els antics grans imperis, les grans cultures històriques, han nascut i s'han desenvolupat a recer d'una situació similar a la descrita. El *primum vivere deine filosofare* és una síntesi d'aquesta evolució, el *panem et circenses* és una manifestació cínica dels desigs, però per arribar-hi serà necessari que hi hagi uns homes que assegurin amb el seu treball que uns altres puguin dedicar-se a la recerca del plaer.

La revolució industrial introdueix un factor de viabilitat en la generació d'excedents, permetent d'augmentar la producció i de disminuir l'esforç de l'home. Les revolucions socials han permès que s'estengui a més ciutadans el gaudiment de l'augment de producció generat per la industrialització. Les conquestes socials han augmentat el nivell cultural de la societat, i han reduït alhora el període laboral: dotze hores/dia, vuit hores/dia, 40 hores/setmana, ... Aquest esquema evolutiu tampoc no es pot generalitzar en l'anomenat món desenvolupat, però sense grans distorsions es pot aplicar l'espai geopolític del seu context: Europa.

Increment d'excedents

A partir dels anys 50, és a dir, a par-

tir de la reconstrucció de l'Europa destruïda per la guerra, sorgeix un factor nou: l'augment de la mobilitat personal, l'augment de la llibertat de desplaçament real dels seus ciutadans per la possibilitat d'adquisició d'un vehicle familiar.

Per arribar a aquesta situació ha estat necessari que la generació d'excedents s'hagi estès a fi de possibilitar una adquisició generalitzada. Hi havia, però, l'assaig realitzat amb èxit per H. Ford als EUA durant els anys anteriors a la guerra. A la vegada es produeix el procés d'incorporació de la dona al sector industrial i de serveis, ajudat per la producció d'equips mecànics per a la realització de tasques domèstiques, habitualment desenvolupades pel segment femení de la societat.

Aquesta incorporació afecta també l'increment de la generació d'excedents.

El context social està preparat, a Europa transpirenaica, per a consumir, en activitats lligades al plaer aquests excedents, l'onada europea arriba al nostre país a començaments dels anys 60, i a mitja dècada es produeix la incorporació als mateixos hàbits. L'ús del lleure en la recerca del plaer ha existit sempre. La novetat està en la generalització, a un gran sector de la societat, d'aquesta recerca: la conversió d'un desig en una realitat generalitzada.

Noves pautes, nous escenaris

S'afirma que la societat del món desenvolupat està preparada per a començar una nova era més relacionada amb el lleure que no pas amb el treball. Es suggereixen noves pautes d'organització del procés productiu lligades amb la robòtica i la informàtica. S'esbossen escenaris futurs que entronquen amb les estructures de relació social i laboral actuals. En aquest escenari s'ha generalitzat l'accés als béns de la cultura. En fer aquestes exposicions no s'analitzen els possibles traumes socials, els vectors negatius, les dificultats de tot ordre que s'hi poden interposar abans d'assolir escenaris similars, la viabilitat d'assolir-los.

En qualsevol cas la societat desenvolupada, i sens dubte l'europea, va en aquesta direcció, i ja es noten els seus efectes en les infraestructures, en la ment de tots els usuaris de les carreteres; hi ha les saturacions de trànsit que es produeixen en dates crítiques relacionades amb el lleure. Les intensitats màximes de trànsit ja no es produeixen pel transport de mercaderies i pel desplaçament per motius de la feina, sinó per motius de lleure. Els transports ferroviaris i aeris són reforçats en períodes relacionats amb el lleure, i circulen saturats. Les instal·lacions turístiques se saturen així mateix en les dates dedicades al lleure. ¿La cultura del lleure en distribuirà la càrrega al llarg de l'any, o bé es matindran els períodes crítics i s'incrementaran les càrregues?

La cultura del lleure té actualment a Europa dos pols d'atracció fonamentals i un de tercer que, de moment, té una demanda més restringida, encara que va també creixent. Els dos primers són el sol i el mar, el tercer la muntanya, especialment a l'hivern.

El doble vector

Les interpretacions mítico-romàntiques de la història i la prehistòria europees mencionen dos vectors invariants en les migracions i en les invasions produïdes

a l'interior del continent. Són els vectors nord-sud i est-oest. Aquests vectors s'apliquen als moviments dels pobles germans, normands i eslaus, al llarg del continent. S'apliquen també a aquell moviment medieval d'origen religiós que es manifesta al Camí de Santiago i en els constructors del romànic. En la seva part mítica s'interpreta que els menhirs podrien ser fits senyalant el camí a l'oest, als *finis terrae*, a l'Ara Solis de la costa atlàntica de Galícia.

Independentment de la seva possible invariància històrica, el doble vector és una realitat en l'actual cultura, i fins i tot a vegades per motius aliens a l'oci. I Catalunya es troba a l'àrea de destinació d'aquests vectors, i pot oferir satisfaccions a les tres demandes primàries: sol, mar, muntanya. Els grans eixos de comunicació del nord i centre d'Europa amb Catalunya existeixen. La xarxa interna, construïda o projectada, permetrà l'accés a l'àmplia oferta cultural, distribuïda per tot el país, no sols als seus habitants, sinó també als visitants del nord i de l'est.

Esforz de futur

Però no són les carreteres, o les infraestructures del transport en general, les úniques obres públiques que faran viable la cultura del lleure. A la costa hi ha 35 instal·lacions nàutico-esportives de diverses categories, que van des de ports esportius i marines fins dàrsenes esportives en ports comercials i pesquers, amb una quantitat aproximada de 13.000 amarratges. Aquesta oferta es combinarà amb la que ja hi ha o que es construeixi a la costa més pròxima del golf de Lleó, del País Valencià i de les Illes per produir un efecte sinèrgic amb beneficis recíprocs.

A la vorera muntanyosa del país les pistes esquiables completen una oferta esportiva de diferent signe, amb remuntatges de tot tipus, des de telesquís i telecadires fins a telecabines. Per independitzar la pràctica esportiva de la aleatorietat meteorològica, s'ha iniciat la instal·lació de canons de neu ar-

tificial. L'esport d'hivern, a més a més de ser una font de riquesa per a una zona que presentava símptomes de regressió demogràfica i econòmica, servirà també per a permeabilitzar les relacions transfrontereres.

I entre el mar i la muntanya, tot Catalunya, amb la seva oferta arquitectònica, paisatgística, de cultura popular, gastronòmica, ... i les obres públiques que en permetin el gaudiment.

La situació actual de les infraestructures encara no cobreix els màxims de la demanda, que estan sotmesos a una revisió sistemàtica, però intentem d'accedir al futur anunciat sense sobresalts, fent, amb aquesta finalitat, un esforç d'interpretació de com pot ser aquest futur, tant en la seva demanda qualitativa com quantitativa. ■